

JO - AKARÓ OLVASÓ!

HOGY az Emberi Lélek a' Világot bé-kerüllye, abban nintsen semmi lehetetlenség: szinte úgy, mint abban, hogy az Ember az egész földet bé-kerüllye; mellyre már fok példák vagynak. De hogy ez a' Lélek, azon módon kerülte legyen bé a' Világnak nagy részét, a' mint mondja: ezt azért hiheted-el, hogy az ő Tapasztalásiról tett le-írással, igen nagy hitelt szerez magának. Mert valamit mond, hogy látott, ugyan azokat mondják mások-is, a' kik testestől lelkestől meg-járták azokat az Országokat, a' mellyeket ő látott. Sőt olyan nagy meg-egygyezés. Ugyon az ő beszéde, 's azoknak beszédek között, hogy talám még kételkedni is lehetne felöle, ha vallyon vólt-e ő tsak egy lépésnyire is kívül a' szobáján; és vallyon nem tsak a' más valóságos utazóknak tapasztalásokat tette-e, a' maga gondolkozásának *matériájává*. Alármint

van a' dolog, meg lehet jegyezni ebben a' Lélekben ezeket: .

I. Hogy ez, valóságos Magyar Emberek a' Lelke. Meg-tetszik ez, mind a' Magyar Nemzethez való nagy indulat-tyából; mind az ő Beszédének folyásából. Az ő Beszédének folyásából láthatni, hogy ő a' Magyar nyelvet, a' téj-
jel egygyütt be-szívta, nem nagy korában tanulta, valóságos Magyarok között gyakorlotta; nem olyanok között, kiknek fele része egy Nemzet, a' másik, más: úgy hogy, ha egymást meg akar-ják érteni Magyar-Országban, más harma-dik nyelvet kell fel venniük, tudni-illik, a' Deákot. Nem tsuda, ha az ilyenek között tiszta Magyarsággal nem beszélle-nek még azok is, a' kik különben szü-letett Magyarok volnának. Nem ilyen helyen tanulják a' Magyarságot azok, a' kik a' született Frantzia ZAVROkat is olly szép Magyar ruhákba öltöztetik, hogy a' Frantzia ruhájok, csak annyival illik ő nékiek jobban, hogy azt egészfén a' testekhez szabták, ezt pedig a' már egészen készen lévő ruhához alkalmaz-tatták.

Vagynak olyan Magyarok, a' kiknek gondolkozásaik, bátran el-mennének sokszor, az Olasz, Német, Frantzia, és Anglus gondolatok között: 's még is azoknak minden erejek és szépségek élvez az ő szájokban, 's pennájok alatt. Oka ennek ez; mert az ő nyelveket, a' melly leg-szebb a' maga természetében, azoknak a' nyelveknek esetekhez akarják alkalmaztatni, a' mellyek közönségesen ki-pallérozott nyelveknek méltán tartattanak. Mellyből osztán a' lesz, hogy a' Magyarságot sokszor meg-eröltetik, sokszor kezét lábát ki-tekerik, érthetetlené, 's esméretlené téstik.

Azt lehet észre venni ennek a' Léleknek Beszédéből, hogy, ha az ő gondolati fel nem érték is, az elmésebb Nemzetségbéli Lelkeknek gondolkozásaiknak fellengőségeket: de csak ugyan, a' mit ő ki gondolt, egész erőben, 's azomban erőltetés nélkül ki-is tett. Biztattya hát magát azzal, hogy ha szinte válogatott gondolattal nem is, de tiszta, és érthető Magyarságával, Nemes Nemzetének jó kedvét meg-nyeri.

Meg - tesszik továbbá, hogy ez a Lélek valóságos Magyar Embernek a' Lelke, a' Magyar Nemzethez való nagy indulattyából. Akárhol jár ő: soha az ő Hazájához való szeretetét le nem vetkezi. Csak el-tűrtetheti magát, míg a' tenger felett repdes. De mihelyt ki-ér a' száraz-
ra; mihelyt embereket lát; ezek mind-járt ki-ütik farkából az ő halgatását; már azután, fél szemmel az alatta lévő Ország-
got, fél szemmel kedves Hazáját nézi. Sőt sokszor mintegy magán kívül ragad-
tatván, nem állhattya, hogy az ő Hazá-jának dolgait, azoknak az Országoknak,
's Tartományoknak dolgaik közzé ne elegyítse, a' melyek felett jár,

2. Meg lehet jegyezni ezen Lélek-ben, hogy ő magában is együgyű lévén: igen szereti az együgyűséget minden dol-
gokban. Nem az olyan együgyűséget, a' melyet alacsonyyságnak lehet mondani; a' melly fokakat arra veszi, hogy sokszor olyan alá való dolgot at mernek közön-
ségesé tenni, a' melyeket, ha tudna is valaki, még is el-kellene felejtetni; sokszor olly bárdolatlan, paraszt, sőt motskos, a' szemérmertelenség, és gyomor ellen-való

szóllásokkal élnek; hogy vagy igen tsendes, és magán erőszakot tenni tudónak, vagy semmivel nem gondolónak kell lenni az olyan Óvasónak, a' ki botrányozás nélkül olvashattya őket.

Az olyan együgyűséget szereti ez a' Lélek, a' melyben nintsen semmi felesleg való pompa, tisztraság: hanem minden dolog a' maga természetéhez illendő színben adattatik-elő. Az ilyen együgyűség hasznos, és díszes: e' tetfizik ennek a' Léleknek. A' szóllásoknak külömbkülömb-féle tekervényeiben álló bújalkodást, mint minden haszon nélkül való ékeséget, gyomorbol utállja.

Innét vagyon az, hogy mikor ez a' Lélek meg-határozta magában, hogy Nemes Hazájának szímet adjon az-ő utazásáról, még pedig versekben; 's én-nékem, mint leg-bizottabb Baráttjának 's Feleméssának, e' felől való szándékát meg-jelentette, azt kértem tőle, hogy mitsoda Versnek a' nemét választja macsának: ő mosolyogva azt felelt: Tudom hová tzelezol — — Haldé

meg az én értelmemet. Vagynak régi, vagynak újabb Vers - írásnak módjai. A' régiék között, leg - jobban illenek az én tzelemhez, a' régy sorból álló, 's négy helyen egyformán végeződő Vers neme. De minthogy ifjabb koromban tapasztaltam, hogy tellyes lehetetlenség, az ilyen forma versekben el - kerülni a' szó - szaporitást: ezt a' Vers nemét éppen nem szeretem ebben az időben, a' mellyben mind az időt, mind a' beszédet, nagyon meg kell kémélni, mint minden egyéb dolgokat is.

Vagynak az újabbak között ollyanok, a' kik ezt a' Vers írást orvosolni akarván, két sort el - hagynak a' Versből: de azomban, igen szoros határok közé rúkefztik a' meg - hagyott két sort. Mert az ő Verseikben, nem tsak minden sornak két egyforma hangzásának kell lenni: hanem azonn kívül, minden betűn meg - mértt lépéssel kell fástikálni. Ez mennyire meg - szorítsa az elmének szabad gondolatit, akárki által láttya. Hagyom hát a' Versnek ezt a' nemét is, ama' ritka ajándékkal

bíró GYÖNGYÖSI-eknek, kiknek Poétai ereikben folyó Pegazusnak vize, olly sebes és erős mozgást ad a' gondolatoknak, hogy ezek, az ő leg-szorolabb köteleik között-is, nem jutnak arra a' boldogtalanságra, hogy az ő érthetőségeket fel kellyen ő nékiek áldozni, a' sület tsiklandoztató egyforma hangzásnak, vagy a' módos, és regulás fantasiának.

Annyival inkább nem akarom az én Gondolkozásaimat a' régi Görög és Deák Verseknél, külömbkülömb - féle lábakon ugráló formáikban önteni. Tisztelem azokat, a' kiknek erre, mind idejek, mind kedvek vagyon. Ezt az egygyet kérem Nemzetemnek képében ő tolek, hogy mind azokat gorombáknak ne tartfák, a' kik az ő képzelődéseiknek tsudálatos fellengőségeket utól nem érik, vagy az ő verseiknek mesterséges ugrálásokban álló szépségeket által nem láttyak, következésképpen, illendőtül nem betsülik. Nem mind gorombák azok, a' kik a' Stajer vagy Menüet tántzot járó lábának regulás mesterségeknél, jobban szeretik a' szép magyar, és regulás tántzot

járókat nézni. *Trabit sua quemque voluptas.*

Én tsak a' közép utat választom. Az én Verseimnek fora lesz kettő, és ugyan annyi egyforma hangzások. Nem szégyenlem ezt a' hasznos együgyűséget; a' mellyet nem tsak Neimes Nemzetemben lévő fok Tudófolk, kik a' Parnaszszusnak felső Táblájához illenek, már egy kevés időtől fogva gyakorolnak: hanem a' más tudós Nemzetsegeknek is, ditsőséges kofzorút nyertt Poétái, meg-nemesítettek; kik az ilyen Verseknek szárnyain, a' Pindus Hegyének tetejére olly magasan fel-repültek, hogy nem tsak az én tántorgó lábaim őket utól nem érhetik, de gyenge szemeim is, a' völgynek mélységéről alig fajdithattyák.

Igen fokot tesz előttem az, a' mit meg-jegyez a' Frantzia Nemzetnek egy leg-ditsőségesebb Poétája, a' *Henriadoknak* halhatatlan emlékezetű Szerzője. Ez így szól: Lehet addig Olasz nyelven száz jó verset formálni, még Frantzia nyelven tizet, a' többek között azért: mert az Olasz szók, mind tsak

ezen a' négy hangon végeződnek *a, e, i, o.* És így míg a' Frantzia két egyformán végeződő szót talál, addig az Olasz talál huszat. (*Lettre sur les langues, écrite par de Voltaire à Torsani Deodati*) Ha hát Frantzia nyelven nehezebb verset írni, mint Olaszon, azért hogy a' Frantzia nyelvben hét hangon végeződnek a' szók, amabban négy hangon: mennyivel nehezebb lesz ismét Magyar nyelvén írni, mint a' Frantzia nyelven is: úgymint a' mellyben, a' szóknak szűksége mellett, hét rövid, és hét hosszú magán hangzó betűk vagynak; a' mellyeknek hangzáfokat, nem lehet a' jó versbe öfzve fogni, ha szinte a' betűknek azon formájok, vagyon is. Így *p. o.* ezeket a' szókat: *Tálát, Falat, Elés, Feles 's a' t.* tsak az igen vigyázatlan, vagy az igen megfzorultt Vers-író fogná egy járomba. Elmennek ugyan, *el*, egymás mellett a' Magyar versben is néha: de szegre vonnak; a' Frantzia Versnek jármában pedig szépen meg-egyeznek. Ebből én azt látom, hogy e' különbben is megfzorittatott nyelvre, káros olyan jármot

tenni, a' mellyet az Atyák sem hordoz-
doztanak, és a' mellyet még a' ki-pal-
lérozott nyelvű Frantziák sem hordoz-
hatnának-el. Elég, úgy gondolom, elő-
ször a' Magyaroknak keresni a' Fran-
tzia Poétákkal való egyenlőséget: azu-
tánn igyekezhetnek a' Görög és Deák
Poétáknak meg-haladásokra.

L'egalité content un Sage

Terminons ainsi le Procez

Quand on est egale aux Francois

Ce n'est pas un mauvais partage. *Ibid.*

A' Bóltsek meg-érik az egyenlőséggel

E' Parnassusi per légyen ilyen véggel:

Ha ki a' Frantzia Nemzettel verset fut

Annak örökségül nem leg-roszszabb rész jut.

Végezetre. Meg lehet jegyezni eb-
ben a' Lélekben, hogy ő a' Keresz-
tyén Filozofjának nem tsak nem ellen-
sége, hanem kiváltképpen való szere-
tője. Értem ezenn a' Filozofján azt a'
Bóltsefségnek szeretetét, melly minden
előre be-szívott, vagy a' test érze-
kenységeitől meg-vakittatott képzelődé-

sektől üres lévén; helyt ad mind azoknak az Igazságoknak, mellyek, vagy egyenesen magából a' Józan-okofságból, vagy, a' mi ennél hathatósabb, az Isten' ki-jelentetett akarattya, 's beszéde által meg-világosított Józan-okofságból, Igazságoknak lenni meg-esmértettnek. Ezeknek, ez a' munkájok az emberben, hogy a' ki ezek felől önnön magában meg-vagyon győztetve, az, a' Nagy Istennek izent' tökéletességeinek, bölts munkáinak tisztelettel való tsudálásokra, és a' maga erköltseinek mindenekben való meg-jobbítására, ezek által hathatóson ösztönöztetik.

Ezeket előre meg-jegyezvén, most csak ez egygyet említem, hogy a' ki olvassa ennek a' Léleknek Lészédeit a' Második Résztől fogva, úgy képzelje magának fokszor, mintha nem ő olvasná azt, hanem onnan fellyül a' rap mellől hallaná ettől a' Lélektől. Így fokat segít magán. Nem külömben azoknak az alatt való jegyzéseknek meg-olvasása által, mellyeket azoknak kedvéért szükség vala fel-tenni, a' kik a' külső Ili-

stóriákban, és a' Természeti Dolgo-
ban nem eléggé jártosok.

Költ Ketskeméten 1785-dik Eszten-
dőben Szent Mihály Havának 19-dik
napján.

